

De *ins* & *outs* van het Kunstendecreet

Een blik op de opbrengsten en uitgaven van Kunstendecreet-structuren (2007-2008)

*Gezamenlijke veldanalyse van BAM, VTi, Muziekcentrum Vlaanderen en VAI
In samenwerking met en op basis van gegevens van het Agentschap Kunsten en Erfgoed*

Joris Janssens (VTi) en Dries Moreels (BAM)

0. Inleiding

De kunstensteunpunten en het Agentschap Kunsten en Erfgoed hebben onder de noemer 'kwarts.be' samen een dataset samengesteld met kerncijfers over de structuren die gesubsidieerd zijn tijdens de eerste vierjarige periode van het Kunstendecreet (2006-2009).

De bedoelingen zijn meervoudig:

1. Er ontbreekt in Vlaanderen een gegevensbron die redeneert vanuit het Kunstendecreet in de volle breedte (ipv. per deelsector). Daardoor kunnen bepaalde analyses niet gemaakt en onderzoeksvragen niet beantwoord worden, want er zijn steeds meer overlappingsen, uitwisselingen en hybride vormen in de praktijk.
2. Het cultuurbeleid kan een objectieve ondersteuning vinden in correcte cijfers en goed uitgedachte indicatoren.
3. Individuele organisaties kunnen hun zakelijke beleid versterken door meer inzicht in zakelijke parameters van vergelijkbare instellingen of van de sector in zijn geheel.
4. Op basis van de jaarlijkse cijfers wordt op langere termijn de ontwikkeling in de verschillende sectoren zichtbaar en aanwijsbaar.

In deze bijdrage presenteren de kunstensteunpunten een eerste analyse op basis van de vandaag beschikbare gegevens. Het gaat om een cartografie van de in- en uitgaven van structuren in de periode 2007-2008. We zoomen in op de herkomst van de verschillende posten binnen de totale opbrengsten van organisaties, en presenteren een aantal cijfers met betrekking tot tewerkstelling.

Hieraan worden een aantal conclusies gekoppeld in de aanloop naar de meerjarige subsidieronde 2013-2016, met betrekking tot de actuele discussies over alternatieve financiering en overhead.

Dit is vanuit de kunstensteunpunten een eerste stap om op een meer systematische manier gezamenlijk gegevens te verzamelen, te ontsluiten. Het is een gezamenlijke sokkel voor een veldanalyse, die voorjaar 2011 wordt aangevuld met sectorspecifieke gegevens.

1. Methode en bronnen

VOORGESCHIEDENIS

De pogingen om aan een geïntegreerde dataverzameling voor het kunstenveld te werken zijn niet nieuw. In de loop van 2007 en 2008 werd onder de noemer kwarts.be -- in een brede samenwerking van belangenverdedigers en steunpunten -- een opzet uitgewerkt rond een online vragenlijst, gemodelleerd naar vergelijkbare initiatieven in Nederland. Structureel gesubsidieerde kunstorganisaties werd gevraagd hun informatie zelf beschikbaar te stellen. Over heel diverse domeinen werd zakelijke informatie opgevraagd: organisatiegegevens (rechtsvorm, controle van adresgegevens...), artistieke activiteiten (artistieke functies, profiel van de programmering en publiek, faciliteiten voor kunstenaars...), medewerkers (tewerkstelling, functies, in- en uitstroom...), infrastructuur (voor repetities, zaalcapaciteit, atelier, kantoor...), financiën (verdeling van budget, eigen inkomsten...) Na verwerking van de gegevens zou elke deelnemende organisatie de eigen cijfers kunnen vergelijken met die van de sector waarvan ze deel uitmaakt ('benchmarking'). Met deze informatie zouden ze vervolgens hun beleidsplannen en financiële verslaggeving beter kunnen onderbouwen. De verzamelde gegevens zouden tegelijk een beeld geven van het hele kunstenveld.

De vragenlijst is eerst door de initiatiefnemers in overleg met het Agentschap Kunsten en Erfgoed op papier uitgewerkt en werd door een aantal organisaties uitgetest in oktober 2007. De eerste online versie kwam tot stand in maart 2008 op basis van deze concrete feedback. Met de lessen uit de eerste editie is de online vragenlijst opnieuw verfijnd in 2009.

Deze aanpak heeft echter niet de gewenste resultaten behaald. Het invullen van een gedetailleerde vragenlijst vroeg vooral van grote organisaties teveel werk. Er is bewust gekozen om zoveel mogelijk de beschikbare cijfers op te vragen, maar de 'beschikbare' cijfers zijn doorgaans niet in een makkelijk dataformaat voorhanden. Er was een gevoel van 'dubbel werk' met de afrekeningsdossiers die voor de subsidie worden samengesteld. Niet-gesubsidieerden hebben in de praktijk toch niet deelgenomen, ook al was het project erop ingericht. Begrippen en instrumenten die in de ene sector als vanzelfsprekend worden gebruikt, zaaien verwarring in een andere sector (bijv. 'creatie' of internationale samenwerking...).

Omdat de basisdoelstellingen van kwarts.be nog steeds heel relevant en urgent zijn, is er in 2010 met een nieuwe formule gewerkt, die wel een completer beeld van het Kunstendecreet oplevert. Daarbij kunnen we putten uit de ervaringen van het verleden. Om kwarts.be mogelijk te maken is bijzonder veel overlegd tussen de verschillende steunpunten en de belangenverdedigers. Het hele proces van het opstellen en verfijnen van de vragenlijst heeft geresulteerd in een gedeelde terminologie en in een preciezer beeld van de data die vergelijking over de sectoren heen mogelijk maken.

NIEUWE FORMULE SINDS 2010

Nieuw is dat de dataverzameling wordt opgezet in een samenwerkingsverband van de kunstensteunpunten en het Agentschap Kunsten en Erfgoed en alleen gebruik maakt van de afrekeningsdossiers en inspectieverslagen. Inhoudelijk is dat een inperking, maar het voordeel is dat voor het eerst een aantal kerncijfers voor de meeste organisaties in het Kunstendecreet op een systematische manier in het vizier komen.

Welke gegevens?

Inhoudelijk houdt de nieuwe formule een inperking in ten opzichte van het oorspronkelijke opzet van kwarts.be. De klemtoon ligt immers op de exploitatie van de cijfergegevens die vandaag al beschikbaar zijn in afrekeningsdossiers van meerjarige subsidies voor kunstorganisaties. Het gaat om de volgende data:

- ondernemingsnummer & andere identificatiegegevens
- type subsidiëring
- globale boekhoudingsnummers (inkomsten / uitgaven / resultaat)
- inkomstensoorten
- tewerkstelling (werknemers & freelancers via bestaande tabel)
- betalingen aan kunstenaars
- Vanaf 2009 wordt ook informatie over activiteiten verwerkt (aantallen & publiek)

De afgewerkte inspectieverslagen van structurele organisaties in alle sectoren voor de jaren 2007 en 2008 zijn door de steunpunten samengevoegd in een databank en waar mogelijk zijn ontbrekende gegevens aangevuld, met name uit de data van Steven Marx (Muziekcentrum Vlaanderen, naar aanleiding van de studie *Er zit muziek in de subsidies*). Ze zijn verwerkt door Steven Vanackere en Dries Moreels (BAM). De inspectieverslagen van 2009 hebben een nieuw xls-format, dat door het agentschap meteen in een databank kon worden samengevoegd. Ook op de databank van 2009 zijn extra controles uitgevoerd, in dit geval door Roel Devriendt (IVA Kunsten en Erfgoed). Beide databanken zullen op termijn worden opgeslagen in het Cognos-databaseersysteem van de Vlaamse overheid en worden nu al door de kunstensteunpunten ingezet voor de veldanalyses.

Welke structuren komen aan bod?

Het grote voordeel van de nieuwe formule is dat de meeste structureel erkende organisaties op een systematische manier onderzocht worden. Het Kunstendecreet staat zoals bekend een geïntegreerde benadering voor van verschillende artistieke disciplines (behalve literatuur en film). Daarbinnen onderscheidt het decreet een aantal categorieën van organisaties, waarvan de volgende meegenomen zijn in het onderzoek:

- **Kunstencentra (KC):** organisaties die in hoofdzaak de opdracht hebben de ontwikkelingen in de nationale en/of internationale kunstproductie te volgen door middel van creatie, presentatie, reflectie en/of publiekswerking;
- **Festivals (FE):** organisaties die in hoofdzaak de opdracht hebben, binnen een welbepaalde tijdsperiode, de ontwikkelingen in de nationale en/of internationale kunstproductie te volgen door middel van presentatie, publiekswerking, reflectie en/of creatie;
- **Organisaties voor Nederlandstalige dramatische kunst (NDK):** organisaties die zich in hoofdzaak toeleggen op het vlak van teksttheater en figurentheater;
- **Organisaties voor dans (DA):** organisaties die zich in hoofdzaak toeleggen op dans;
- **Organisaties voor muziektheater (MT):** organisaties die zich in hoofdzaak toeleggen op het vlak van initiatieven waarin muziek, in hoofdzaak live uitgevoerd, met theatrale vormen verbonden wordt;
- **Muziekgroepen en muzikensembles (ME):** vocale, instrumentale of gemengde groepen die zich in hoofdzaak toeleggen op het uitvoeren van muziek;
- **Concertorganisaties (CO):** organisaties die in hoofdzaak op een continue wijze concerten programmeren;
- **Muziekclubs (MC):** organisaties waarvan de werking in hoofdzaak betrekking heeft op presentatie, publiekswerking en omkadering van muzikanten;
- **Werkplaatsen (WP):** organisaties die zich in hoofdzaak toeleggen op ondersteuning van creatie, ontwikkeling, reflectie of zakelijke dienstverlening aan kunstenaars;
- **Organisaties voor beeldende kunst (BK):** organisaties die in hoofdzaak initiatieven ontwikkelen op het vlak van de hedendaagse beeldende kunsten;
- **Architectuurorganisaties (AR):** organisaties die in hoofdzaak publieksgerichte initiatieven ontwikkelen op het vlak van architectuur, landschapsarchitectuur, vormgeving, en/of ruimtelijke ordening door middel van presentatie en reflectie;
- **Organisaties voor audiovisuele kunsten (AV):** organisaties, die in hoofdzaak initiatieven ontwikkelen op het vlak van de presentatie, de niet-commerciële distributie en/of omkadering [of de creatie] van audiovisuele kunsten;
- **Organisaties voor kunsteducatie (KE):** organisaties, met uitzondering van onderwijsinstellingen, die in hoofdzaak educatieve activiteiten opzetten waarbij men individueel of in groep leert omgaan met kunsten;
- **Organisaties voor sociaal-artistieke werking (SA):** organisaties die in hoofdzaak procesmatige werkingen opzetten met een sociale en artistieke dimensie.
- De organisaties die als **steunpunt** worden aangewezen door de Vlaamse regering (**STP**)
- Binnen het luik publicaties en opnameprojecten, een apart artikel in het decreet, komen alleen de **tijdschriften** mee in de analyse (**PU**).

De meeste meerjarig gesubsidieerde organisaties komen daarmee onder de loep. Er zijn enkele uitzonderingen. De Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap, die vòòr 2006 nominatim werden gesubsidieerd, stromen vanaf 2006 in het Kunstendecreet, maar niet allemaal tegelijk of op dezelfde manier. Door de complexiteit van deze operaties is het in eerste instantie niet mogelijk om deze instellingen nu al mee te nemen in de analyse, maar in een volgende editie (periode 2010-2013) zal dat wel het geval zijn. Een andere uitzondering is Oase, een Nederlandse publicatie in 2008-2009 als tijdschrift werd gesubsidieerd.¹

Focus op 2007-2008 en toekomstperspectieven

Voor de organisaties die onder deze categorieën gesubsidieerd werden, zoomen we in eerste instantie in op financiële gegevens en tewerkstelling over de jaren 2007 en 2008. De gegevens voor 2009 waren in december 2010 nog in verwerking. De afrekeningen over 2009 moesten voor het eerst ingediend met een xls-sjabloon dat voor alle organisaties in het decreet identiek was. De verwerking ervan heeft wat nieuwe inzichten opgeleverd, die zullen resulteren in een performante cijferverwerking van de afrekeningen van de nieuwe subsidieperiode (2010-2013) door het Agentschap.

Dit nieuwe sjabloon kwam echter niet in één klap tot stand. Aan de afrekeningen en inspectieverlagen van 2007 en 2008 is de groeiende interesse voor cijfermatige analyses af te lezen. Wat met de afrekeningen 2006 van de podiumkunsten werd uitgetoetst, werd in de jaren daarna stelselmatig in de andere sectoren toegepast. Voor de dataverzameling over 2006 is het daarom niet mogelijk om voor alle sectoren cijfers samen te voegen zonder extra opzoekwerk te doen.

In de loop van 2011 zal het mogelijk zijn om de analyse voor de eerste periode van het Kunstendecreet te vervolledigen. Maar een vierjarige periode is sowieso te kort om evoluties op het spoor te komen. In wat volgt bekijken we 2007-2008 als één eerste steekproef, die het fundament legt van een langetermijnproces.

Deze rapportering is een eerste stap in een proces waarbij op termijn meer gegevens worden ontsloten en geanalyseerd om een meer fijnmazig zicht te krijgen op meer aspecten van het Kunstendecreet in een bredere omgeving.

- Om te beginnen werken we aan een vollediger beeld van het Kunstendecreet (integratie van cijfergegevens over projecten en beurzen, integratie van gegevens van de grote instellingen). Op dit moment ontbreken ook gegevens over niet-gesubsidieerde initiatieven. Dit is een belangrijke *caveat* voor de interpretaties.
- We wijzen er met nadruk op dat de onderstaande analyse geen uitspraken doet over het kunstenveld in zijn geheel, maar enkel over dat deel dat door de structurele subsidies in het kader van het Kunstendecreet wordt gedekt, wat in een aantal subsectoren maar een beperkt en zeer specifiek onderdeel is. Op termijn is het de bedoeling de analyse ook open te trekken naar niet-gesubsidieerde actoren. Bestaande dataverzamelingen (RSZ-gegevens, de Cultuurdatabank) maken dat voor een aantal kwesties (spreiding van het aanbod, tewerkstelling) in principe mogelijk.
- Ten slotte is het zo dat de verschillende steunpunten deze sectoroverschrijdende analyse aanvullen en uitdiepen met sectorspecifieke veldanalyses, die in maart/april 2011 voorgesteld worden.

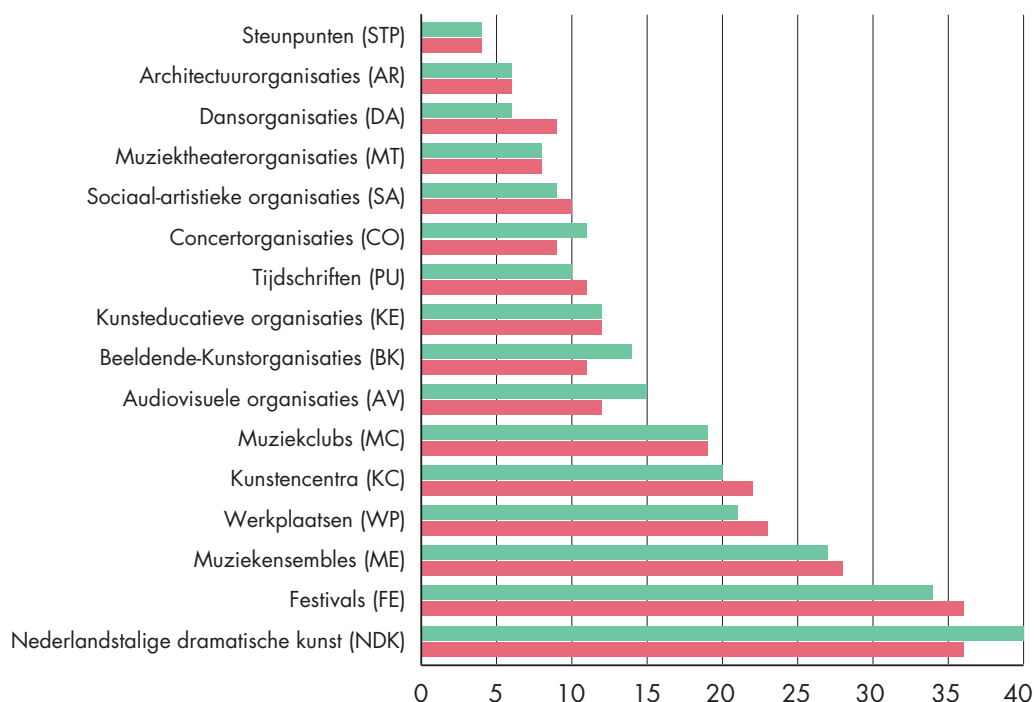
¹ Oase is een uitgave van NAI Publishers, een Nederlandse organisatie. De Kunstendecreetsubsidies worden uitgekeerd aan de Vlaamse distributeur van het tijdschrift, drukkerij/uitgeverij Die Keure. Oase meenemen in de analyse zou voor een zware scheef-trekking zorgen van de cijfers vanaf 2008, omdat de totale opbrengsten van Die Keure, die qua schaal niet vergelijkbaar zijn met die van Kunstendecreetorganisaties, in de tabellen zouden terechtkomen. ² Met de huidige manier van rapporteren is het onderscheid tussen binnen- en buitenlandse opbrengsten niet altijd te maken. Voor een beeld van de verhouding van de binnen- en buitenlandse coproductiebijdragen binnen de podiumkunsten verwijzen we naar de sectorspecifieke veldanalyse voor de podiumkunsten van VTi die op stapel staat en begin april verschijnt.

2. Inkomsten van Kunstendecreetstructuren

In deze bijdrage presenteren we een eerste analyse van financiële en tewerkstellingsgegevens voor meerjarige structuren binnen het Kunstendecreet, voor de periode 2007-2008. In het totaal spreken we over 330 verschillende organisaties, die niet allen in beide jaren werden ondersteund. Het Kunstendecreet voorziet immers meerjarige subsidie-enveloppes voor twee en vier jaar. In 2008 stroomden er tweejarige structuren in en uit.

Zowel in 2007 als in 2008 tellen we in het totaal 256 verschillende organisaties. In 2008 was er in- en uitstroom. In 2008 werden 20 nieuwe structuren meerjarig erkend; van evenveel andere organisaties werd de subsidie eind 2007 stopgezet. Daarbij is ook licht ingegrepen op de verhoudingen tussen de verschillende decreet categorieën. Niet alleen door de in- en uitstroom van organisaties, maar ook omdat er een aantal van decreetcategorie zijn veranderd. Grafiek 1 toont de verdeling van het aantal kunststructuren over de verschillende deelsectoren.

Grafiek 1: aantal organisaties per decreetcategorie

	NDK	FE	ME	WP	KC	MC	AV	BK	KE	PU	CO	SA	MT	DA	AR	STP
2007	40	34	27	21	20	19	15	14	12	10	11	9	8	6	6	4
2008	36	36	28	23	22	19	12	11	12	11	9	10	8	9	6	4

Wat volgt brengt voor het eerst op een systematische en geïntegreerde manier een aantal cijfers over inkomsten en tewerkstelling van deze structuren in kaart. Daarbij is het niet enkel de bedoeling om verschillen *tussen*, maar vooral ook *binnen* sectoren, werkvormen en artistieke disciplines in het vizier te krijgen.

ALGEMENE BLIK OP KUNSTENDECREET

Alle organisaties die we onder de loep nemen, ontvingen meerjarige subsidies van de Vlaamse Gemeenschap. Geen enkele organisatie is echter voor 100% gesubsidieerd. De structurele subsidie dekt in geen enkel geval het geheel van de werking. Het decreet schrijft ook voor dat structuren een bepaald percentage eigen inkomsten moeten verwerven. Alle organisaties hebben dan ook diverse inkomstenbronnen. Naast hun structurele middelen krijgen ze ook subsidies uit andere bronnen.

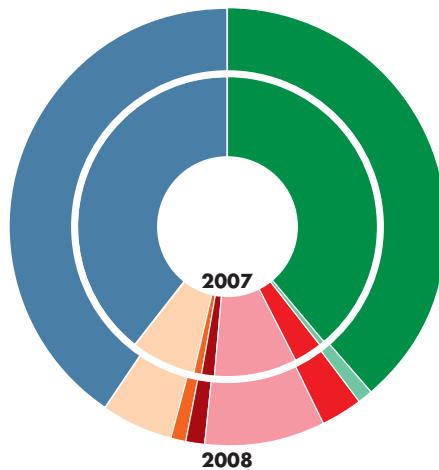
Op basis van de afrekeningsdossiers van het Agentschap Kunsten en Erfgoed maken wij een onderscheid tussen:

- Vlaamse cultuursubsidies
 - Meerjarige enveloppes Kunstendecreet
 - Bijkomende Vlaamse cultuursubsidies: een aantal andere projectmatige subsidiemogelijkheden binnen het Kunstendecreet waarop structuren een beroep kunnen doen (waaronder de aanvullende ondersteuningsmogelijkheden voor internationale initiatieven, creatieopdrachten en andere projectmatige middelen, ook uit erfgoed);
- Subsidies buiten het Vlaamse cultuurbeleid:
 - Subsidies van andere overheden:
 - Steden en gemeenten,
 - Provincies,
 - De Vlaamse Gemeenschapscommissie te Brussel,
 - Buitenlandse overheden, waaronder ook EU-subsidies.
 - Rest van de subsidies: alle andere subsidies, vooral van Vlaamse departementen (bv. innovatie);
- Alle andere opbrengsten: een restcategorie die uiteindelijk heel diverse types van opbrengsten bevat die sterk kunnen verschillen naargelang van de werkvorm of de sector (zoals uitkoopsommen, sponsoring, coproductiebijdragen, inkomsten uit ticketverkoop of horeca, merchandising, andere diensten geleverd aan overheden of bedrijven,...)

Voor het geheel van de onderzochte structuren kunnen we nagaan hoe de meerjarige Kunstendecreet-subsidies zich verhouden tot deze andere inkomstenbronnen. In eerste instantie geven we de cijfers weer voor het Kunstendecreet in zijn geheel. De totale structurele subsidie van de hier besproken organisaties was 86 miljoen euro in 2007 en 89 miljoen euro in 2008. De totale opbrengsten zijn in die jaren respectievelijk 220 miljoen euro en 229 miljoen euro.

Het is mogelijk om de verhoudingen van de verschillende inkomstenbronnen tegen elkaar af te wegen.

Grafiek 2: diverse inkomsten van Kunstendecreetstructuren

	2007		2008	
meerjarige structurele werkingssubsidie	86.253.403,85 €	39%	88.987.432,78 €	39%
bijkomende Vlaamse cultuursubsidies	1.287.854,94 €	1%	2.683.173,52 €	1%
subsidie Provincie	6.709.830,05 €	3%	6.625.053,40 €	3%
subsidie Gemeente	19.383.956,92 €	9%	20.696.304,63 €	9%
subsidie VGC	2.960.338,68 €	1%	2.723.078,54 €	1%
subsidie buitenlandse overheden	2.174.981,70 €	1%	2.559.094,44 €	1%
rest van de subsidies	15.022.199,94 €	7%	12.163.070,79 €	5%
andere opbrengsten	86.619.154,31 €	39%	92.919.479,60 €	41%

De structurele Kunstendecreetsubsidie maakt in beide jaren 39% uit van de totale opbrengsten van alle kunststructuren. Het aandeel van de andere subsidies schommelt rond de 20%. Bij andere overheden springen vooral de gemeentelijke subsidies in het oog (9%). De diverse andere opbrengsten maken in 2007 en 2008 respectievelijk 39% en 41% uit van de opbrengsten van kunstorganisaties.

Voor het Kunstendecreet in zijn geheel -- weliswaar zonder de grote instellingen en de projectmatige middelen -- staat in deze jaren van hoogconjunctuur (2007 en 2008) tegenover elke euro investering in het Kunstendecreet anderhalve euro input uit andere inkomstenbronnen: een halve euro andersoortige subsidies en één euro uit de markt.

Grafiek 2 laat zien dat het door het Kunstendecreet gedekte veld, anders dan het binnen bepaalde discoursen over de artistieke praktijk wel eens wordt gesuggereerd, hoegenaamd geen sector is die voor honderd procent op publieke middelen draait. Integendeel: naast de Kunstendecreetsubsidies staat een aanzienlijk bedrag aan andere opbrengsten. Het decreet bepaalt dat organisaties een bepaald percentage eigen inkomsten moeten halen, bovenop de subsidies. Het uitvoeringsbesluit legt die norm tussen 5% en 12,5%, berekend in verhouding tot de artistieke uitgaven (waarbij het regime kan verschillen naargelang van de werkvorm en het subsidiebedrag). Deze norm wordt voor het Kunstendecreet in zijn globaliteit ruimschoots overtroffen.

Tegelijk blijkt meteen dat het Kunstendecreet organisaties ondersteunt met een zeer diverse inkomstenstructuur. Bij een aantal organisaties is het Kunstendecreet wel degelijk de voornaamste financieringsbron, die in diverse mate als hefboom functioneert om ook op andere beleidsniveaus en uit de markt inkomsten te zoeken.

Dat verschillende subsectoren en types van organisaties daarbij over verschillende mogelijkheden en troeven beschikken, zal blijken uit de volgende grafieken. Maar eerst zijn er nog enkele algemene opmerkingen aan de orde over de diverse types van andere inkomsten.

Wat de inkomsten uit de markt betreft, kan de vraag worden gesteld in welke mate hier ook sprake is van publieke middelen. In de omzet van organisaties zijn immers facturen opgenomen die betaald worden door deels gesubsidieerde organisaties (bijvoorbeeld een andere Kunstendecreetstructuur of cultuurcentra). In een boekhouding worden deze inkomsten als inkomsten uit de markt genoteerd. Subsidiemiddelen hebben immers geen kleur, ze zijn niet apart gemarkeerd. Meer nog: ook voor gesubsidieerde betalers, zoals festivals of concertorganisaties, geldt immers dat de subsidies slechts een beperkt aandeel uitmaken van hun inkomsten. Huizen genereren vaak heel wat inkomsten uit ticketverkoop, horeca, merchandising, sponsoring... en worden vaak ook door diverse overheden ondersteund. Het is principieel niet mogelijk om uit te maken of de middelen waarmee zij hun uitkoopsommen/coproductiebijdragen betalen subsidies zijn of andere inkomsten.

Wat de samenwerking tussen (deels) gesubsidieerde organisaties betreft, moet verder worden opgemerkt dat die niet altijd zichtbaar is in de boekhouding (bijvoorbeeld gebruik van infrastructuur, technische begeleiding,...).

Ook voor wat de bijdrage van andere beleidsniveaus betreft, zijn een aantal randopmerkingen nodig. Om te beginnen zijn de verhoudingen niet indicatief voor het beleid van steden of provincies; enkel de middelen die gekoppeld zijn aan de structurele Kunstendecreetsubsidies verschijnen op de grafiek. Lokale overheden zijn belangrijke actoren in het cultuurbeleid, waarbij vele spelers niet rechtstreeks vanuit het Kunstendecreet ondersteund worden. Die subsidies verschijnen dan ook niet op de grafieken.

Verder worden de bijdragen van steden, gemeenten en provincies tegelijk onder- en overschat.

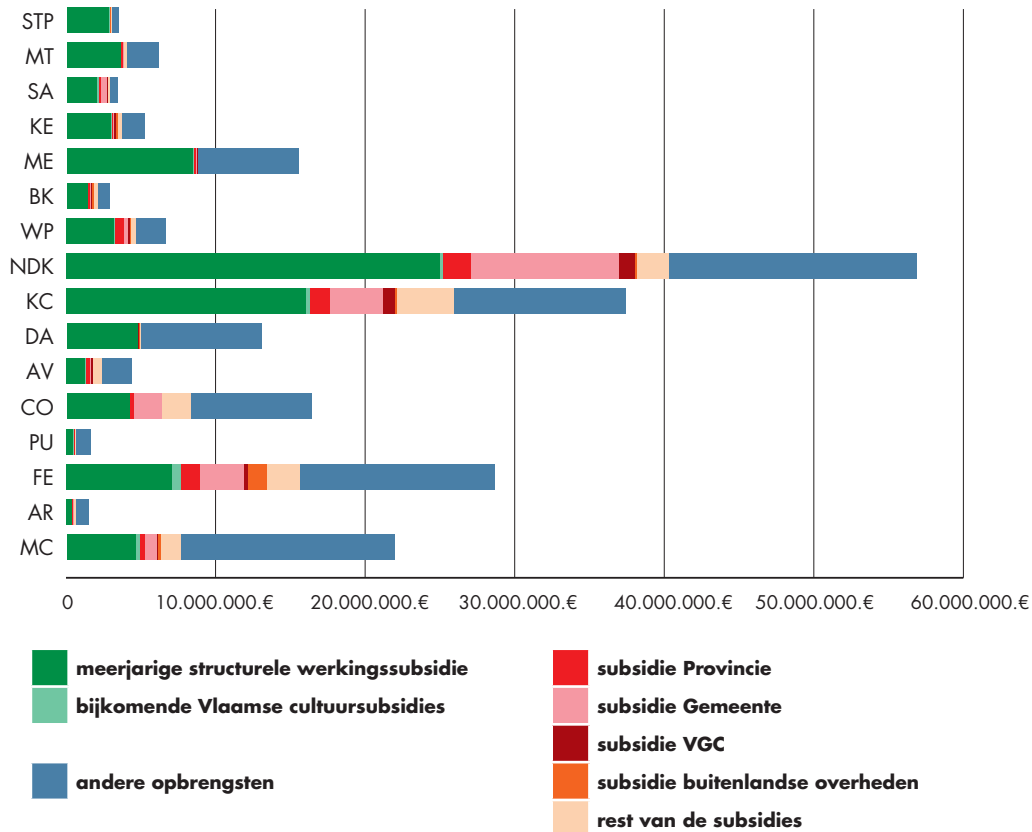
- De bijdrage van lagere overheden aan de werking van Kunstendecreetstructuren wordt op de grafiek 2, en ook grafiek 3, enerzijds onderschat, omdat een aantal stads- of gemeentebesturen zeer diverse ondersteuningsvormen aanbieden: gebruik van infrastructuur, logistieke ondersteuning etc. In sommige gevallen verschijnen dergelijke ondersteuningsvormen niet in de boekhouding, omdat er geen financiële transacties mee gemoeid zijn.
- Anderzijds wordt de bijdrage van andere overheden op de grafiek ook overschat, want in een aantal gevallen heeft de rechtspersoon die de meerjarige subsidie ontvangt en beheert meer taken dan enkel de functies die door het Kunstendecreet gesubsidieerd worden. Dat is met name het geval bij een aantal organisaties die in eerste instantie op gemeentelijk/provinciaal niveau worden ondersteund. Z33, Dommelhof en Zebracinema zijn bijvoorbeeld provinciale organisaties met een Kunstendecreetfunctie. In deze gevallen slaan sommige controle- of rapporteringsinstrumenten van de Vlaamse overheid enkel op de decretale functies, terwijl andere gaan over het geheel van de werking. In de boekhouding wordt hier ook over niet-Kunstendecreetfuncties gerapporteerd. In andere gevallen - zoals BKSM, de beeldendekunstwerking in het CC Strombeek-Bever of VK concerts in GC Vaartkapoen - is de Kunstendecreetwerking die ingebed is in lokale structuren, in een aparte vzw ondergebracht.

Gevalen kunnen al bij al zeer specifiek zijn: SMAK is een stedelijke structuur die op Vlaams niveau zowel vanuit het Erfgoed- als het Kunstendecreet ondersteund wordt. In wat volgt willen wij inzoomen op de verschillende inkomstenstructuur van de kunststructuren, met oog voor de specificiteit van dergelijke cases.

INZOOMEN OP DE DECRETALE CATEGORIEËN

Grafiek 3 geeft voor de verschillende decretale categorieën weer hoe de verschillende inkomstenbronnen zich tot elkaar verhouden.

Grafiek 3: Inkomstenbronnen van de verschillende decreetcategorieën

Grafiek 3 weegt voor de verschillende decretale categorieën de verhoudingen tussen de verschillende inkomstenbronnen tegenover elkaar af. Voor elke categorie is het gemiddelde bedrag voor de werkingsjaren 2007 en 2008 berekend. We hernemen dezelfde inkomstentypes als op grafiek 2. Wat voor de totale opbrengsten binnen het Kunstendecreet als geheel geldt, gaat ook op voor de diverse deelsectoren: tegenover de Kunstendecreetinput staat een return van andere inkomsten die in de meeste gevallen hoger is.

Tegelijk brengt de grafiek een aantal sectorspecifieke elementen aan het licht. Bovenaan de grafiek staan de categorieën waar de structurele subsidie gemiddeld het kleinste aandeel in de totale opbrengsten uitmaakt. Voor de categorieën onderaan de grafiek zijn de structurele subsidies steeds belangrijker. Onderaan zien we de vier kunstensteunpunten, die hun diensten doorgaans *pro bono* aan een hoofdzakelijk professioneel doelpubliek ter beschikking stellen. Op de bovenste helft van de grafiek verschijnen niet toevallig categorieën met hoofdzakelijk organisaties die een receptieve werking ontlopen: de muziekclubs, architectuurorganisaties en festivals.

Bepaalde bedrijvigheden lenen zich beter tot het oogsten van inkomsten dan sommige andere. Zo heeft bijvoorbeeld een muziekclub een kassa-ontvangst en ontwikkelt hij horeca-activiteiten. Meer algemeen hebben organisaties met een presentatiefunctie - zoals ook concertorganisaties en festivals - troeven in handen om inkomsten te verwerven uit sponsoring, horeca-activiteiten,... Anderzijds zijn er ook heel wat structuren met een louter producerende werking die heel wat eigen inkomsten genereren uit andere bronnen, zoals uitkoopsommen en coproductiebijdragen. De dansstructuren en de muziekensembles hebben een hoog aandeel inkomsten uit andere bronnen dan subsidies, zo blijkt uit grafiek 3.

De structuren in deze categorie hebben met elkaar gemeen hebben dat ze internationaal erg actief zijn, waarbij ook meespeelt dat zij minder belemmerd zijn door taalgrenzen. De constatering vraagt er nogmaals om oog te hebben voor het mechanisme waarbij de Kunstendecreetsubsidie als een hefboom functioneert, een solide basis die nodig is om op zoek te gaan naar andere financieringsbronnen, vaak in het buitenland.

Zowel producerende als receptieve organisaties slagen erin om inkomsten uit de markt te genereren, waarbij naargelang van de werking het type inkomsten kan verschillen. Het grote verschil tussen organisaties met een producerende dan wel receptieve werking lijkt te schuilen in de mate waarin men ook andere subsidiënten kan aanspreken, op andere overheidsniveaus.

Op grafiek 3 springen er grote verschillen in het oog voor het aandeel van andere subsidies binnen de totale opbrengsten, en dan vooral die door andere beleidsniveaus dan het Vlaamse worden toegekend. Dat aandeel is voor een aantal categorieën eerder klein, met name voor dansstructuren, muziekensembles, muziektheatergezelschappen, publicaties... doorgaans organisaties die geen publieksaanbod ontplooiën op een specifieke locatie, waarbij het allicht moeilijker is voor lokale overheden om er een band mee uit te bouwen. Anders ligt dat bij kunstencentra en festivals - maar ook bij de structuren die als concertorganisaties en audiovisuele structuren geboekstaafd staan, en die in de praktijk vaak ook festivals zijn. Vele dergelijke organisaties krijgen ook middelen van steden, gemeenten en provincies.

Om te beginnen frappeert dat in nogal wat gevallen sprake is van een *joint effort* tussen verschillende beleidsniveaus. Zowel de gemeenten als de provincies investeren mee in Kunstendecreetorganisaties. Wat de Kunstendecreetstructuren betreft, blijkt dat deze overheidsniveaus nog eigen accenten leggen.

Een specifiek geval lijken alvast de theaterstructuren te zijn. Van de in hoofdzaak 'producerende' decreetcategorieën halen zij het hoogste aandeel inkomsten uit andere subsidiebronnen. De organisaties die onder de categorie 'Nederlandstalige dramatische kunst' vallen, zijn in de praktijk zeer divers. Zo zijn er een aantal gezelschappen die enkel producties maken en daarmee op tournee gaan; ze hebben geen receptieve werking en exploiteren geen infrastructuur. Maar er zijn er heel wat andere (niet alleen de stadstheaters, maar ook heel wat gezelschappen uit het zogenoemde 'middenveld', zoals Antigone, 't Arsenaal of Theater Zuidpool) die een eigen infrastructuur hebben. Maar functionele diversiteit is niet de enige reden waarom theaterproducenten zeer diverse inkomstenbronnen combineren. Ook historische redenen spelen een rol. Steden en sommige provincies hebben een lange traditie wat de ondersteuning van theater betreft. Die zet zich tot op heden door.

We onthouden alvast dat historische redenen vaak een grote rol spelen bij de keuze van diverse overheden om bepaalde structuren al dan niet te ondersteunen, zoals het groenboek voor de interne staatsvorming ook beschrijft. En dat problematiseert tegelijk het perspectief dat grafieken 3 en 4 oproept. Cases zoals SMAK, Z33, BKSM of de stadstheaters zijn geen uitzondering, maar ze maken deel van het patroon. In niet weinig gevallen blijken trends voor bepaalde categorieën terug te voeren op dergelijke, zeer specifieke gevallen. Zo lijkt het dat de provinciale middelen belangrijk zijn voor de categorie van de werkplaatsen. Maar in de praktijk gaat het grotendeels om de provinciale middelen voor Z33. De Vlaamse Gemeenschapscommissie besteedt relatief veel geld aan festivals en kunstencentra, maar de steun aan KunstenfestivaldesArts en Kaaitheater speelt een doorslaggevende rol.

TYOLOGIE VAN CATEGORIEËN EN FUNCTIES

Deze voorbeelden laten zien dat men voorzichtig moet zijn met generaliserende uitspraken voor wat betreft de decretale categorieën die het Kunstendecreet, als het gaat over de diversiteit van de opbrengsten. Niet alleen *tussen*, maar ook *binnen* de subsectoren zijn er relatief grote verschillen in inkomstenstructuur. Dat blijkt met name uit grafiek 4, die een voorzet geeft om anders te kijken naar de Kunstendecreetstructuren. Hij verlegt het perspectief van de categorieën naar de individuele organisaties. Alle structuren krijgen een individuele plek op de grafiek, naargelang van hun inkomstenstructuur (op basis van gegevens voor 2007).

Elke individuele organisatie is op grafiek 4 een bol, waarvan de grootte van de bollen gebaseerd is op de totale opbrengsten van organisaties (dus niet op de subsidie-enveloppe). De kleur van die bol verwijst naar de decreetcategorieën.

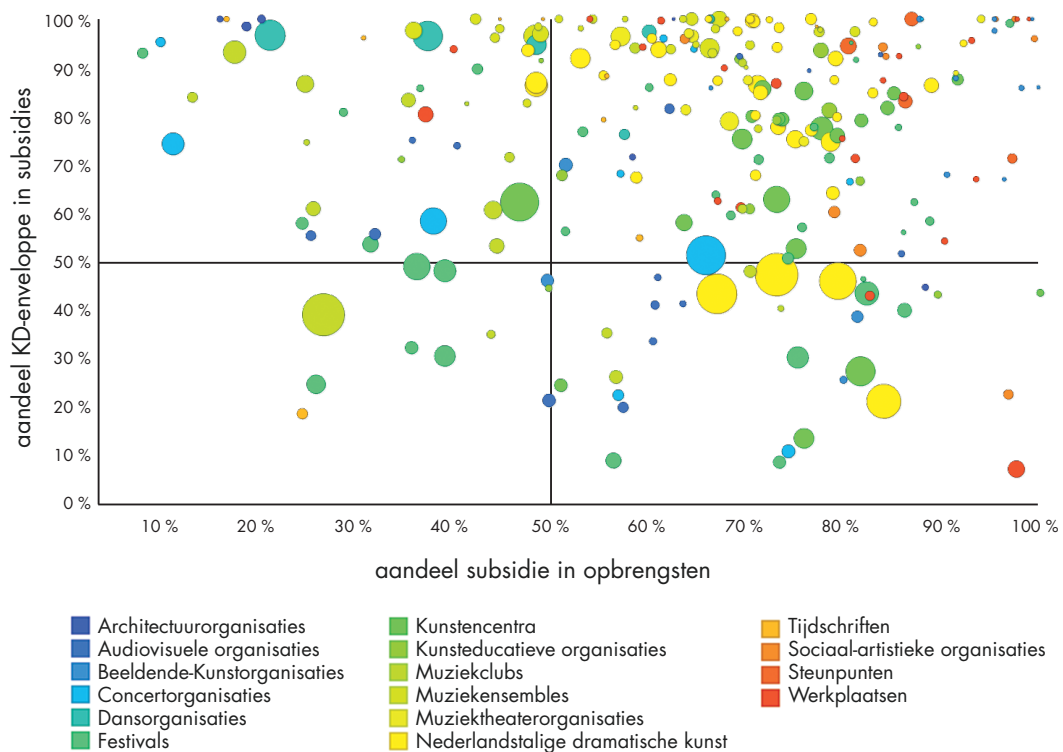
Elke organisatie krijgt een unieke plek op de grafiek, naargelang men binnen de totale opbrengsten meer of minder leunt op subsidies (de horizontale as), en wat binnen die subsidies het aandeel is van de meerjarige enveloppe in het kader van het Kunstendecreet (de verticale as).

- De horizontale as weegt subsidies af tegen inkomsten uit de markt. Als organisaties meer rechts op de grafiek staan, dan wegen de subsidies meer door binnen de totale opbrengsten. Links op de grafiek genereren ze meer middelen uit de markt.
- De verticale as heeft het enkel over de subsidies, en het aandeel daarin van de verschillende overheidsniveaus. Als organisaties bovenaan de grafiek staan, is het aandeel van de Vlaamse structurele subsidies groot. Onderaan op de grafiek wegen andere subsidies door.

Zo kunnen alle organisaties ondergedeeld worden in vier kwadranten:

- Rechtsboven staan structuren die grotendeels op Vlaamse subsidies leunen.
- Rechtsonder staan structuren van wie de inkomsten voornamelijk uit subsidies bestaan, maar de subsidies zijn zeer divers. De bol rechtsonder is bijvoorbeeld Z33. In dit kwadrant vinden we ook het KunstenfestivaldesArts, dat door verschillende Belgische gemeenschappen wordt ondersteund. We vinden hier ook de stadstheaters terug: de vier grote gele bollen zijn KVS, NTGent, Toneelhuis en HETPALEIS.
- Linksboven staan organisaties die minder dan de helft van hun inkomsten uit subsidies halen, maar die subsidies zijn hoofdzakelijk Vlaams. Voorbeelden zijn de architectuurorganisatie Antwerpen Averechts, dansgezelschappen als Les Ballets C de la B en Ancienne Belgique, dat in deze periode nog als muziekclub werd ondersteund.
- Linksonder zijn de minst prototypische Kunstendecreetorganisaties terug te vinden. Ze halen hun inkomsten grotendeels uit de markt. Binnen de subsidies die ze krijgen, komt het merendeel van buiten de structurele Kunstendecreetsubsidies. Hier vinden we niet zoveel organisaties terug, het zijn hoofdzakelijk festivals.

Grafiek 4: typologie van organisaties naargelang van inkomstenstructuur

Grafiek 4, die organisaties weergeeft, en niet alleen decreetcategorieën, biedt een heel ander perspectief. Ze zet de diversiteit van structuren binnen het decreet - en ook *binnen* de verschillende decretale categorieën - sterk in de verf. Ten dele wordt het verhaal van grafiek 3 bevestigd. Veel van de producenten (podiumgezelschappen, muziekensembles, maar ook tijdschriften) bevinden zich in de rechterbovenhelft van de grafiek. Dat betekent dat zij in hoofdzaak op Vlaams niveau ondersteund worden. Maar er zijn belangrijke nuances. Er zijn heel wat dansstructuren linksboven, wat betekent dat ze heel wat eigen inkomsten halen. De theatergezelschappen vinden we voornamelijk verspreid over de

gehele rechterhelft van de grafiek. Dat betekent dat ze het grootste deel van hun opbrengsten uit subsidies halen. Ook hier is de diversiteit niet gering: een aantal zijn hoofdzakelijk Vlaamse structuren, terwijl andere een meer hybride subsidiestructuur hebben.

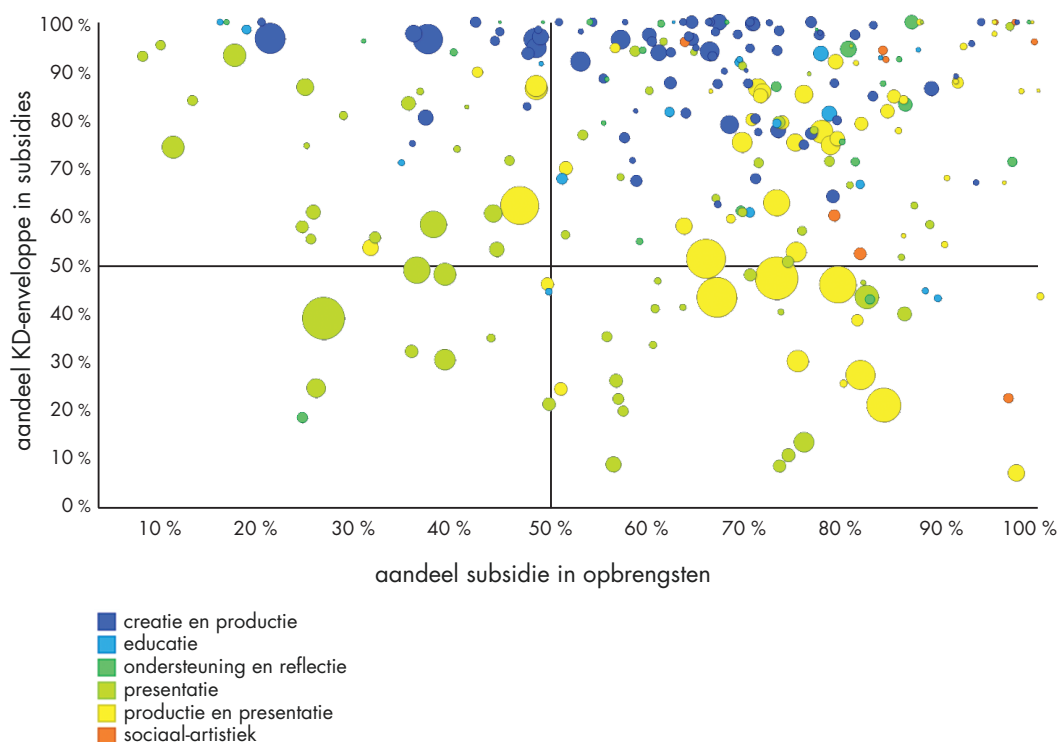
Ook bij de receptieve organisaties springt een diversiteit in het oog die grafiek 3 maskeerde. De organisaties linksonder zijn inderdaad hoofdzakelijk festivals, maar het beeld voor deze categorie in zijn geheel is anders: de festivals zijn redelijk evenwichtig verdeeld over de vier kwadranten.

Al bij al geeft de verdeling van de decretale categorieën een redelijk diffuus beeld. Zeer verschillende factoren bepalen de plek van een organisatie op grafiek 4. Een belangrijke factor zijn de verschillen tussen werkvormen en disciplines. Ten dele zijn die gerelateerd aan functies van organisaties. Ook de internationale dimensie (buitenlandse inkomsten) en het feit dat men al dan niet een eigen infrastructuur exploiteert, spelen een belangrijke rol. Ten slotte zijn er wisselende relaties met andere overheidsniveaus, die ten dele aan deze functies gekoppeld zijn maar vaak ook historisch bepaald. Daarom geven de bovenstaande grafieken niet alleen aan dat het nodig is om de blik op 'het Kunstendecreet' niet alleen te completeren met een blik op de eigenheid van de decretale categorieën, maar evengoed dat het nodig is om een aantal andere perspectieven en invalshoeken aan te reiken, meer op maat van de diversiteit van structuren.

Grafiek 5 geeft een aanzet voor een voorstel: een typologie op basis van *functies*. Los van de bestaande decretale categorieën of artistieke subdisciplines worden de Kunstendecreetorganisaties getypeerd op basis van de functies die zij in hoofdzaak opnemen. We maken daarbij een onderscheid tussen

- Organisaties met een hoofdzakelijk producerende werking (alle muziekensembles, dansstructuren, niet weinig theaterorganisaties).
- Organisaties met een hoofdzakelijk receptieve werking (de meeste festivals, maar geen creatiefestivals zoals KunstenfestivaldesArts, Antwerpen Open of Theater aan Zee).
- Organisaties die een producerende en receptieve werking combineren (kunstencentra, een heel aantal theatergezelschappen).
- Organisaties met een reflexieve of ondersteunende functie ten aanzien van kunstenaars en hun praktijk (hier brengen we een aantal werkplaatsen, alternatieve managementbureaus, steunpunten, residenties en publicaties onder).
- Organisaties met hoofdzakelijk educatieve werking (alle kunsteducatieve organisaties, aangevuld met enkele audiovisuele organisaties).
- Organisaties met hoofdzakelijk sociaal-artistieke werking (valt samen met de decreetcategorie).

Grafiek 5: kwadranten, volgens functies van organisaties

Grafiek 5 geeft een veel leesbaarder beeld dan grafiek 4:

- Producenten staan bovenaan de tabel, zij worden op een uitzondering na op Vlaams niveau ondersteund. Binnen de producenten is er een redelijk grote diversiteit - een spectrum - als het aankomt op inkomsten uit de markt. We gaven hierboven al aan dat de internationale activiteiten van de organisaties hierbij een betekenisvolle rol spelen.
- Organisaties met een louter receptieve werking hebben een meer hybride inkomstenstructuur: zij bevinden zich aan de onderkant van de grafiek.
- Organisaties die een producerende en een receptieve werking met elkaar combineren, geven een ander spectrum te zien. Ze bestrijken de twee rechtse kwadranten. Deze organisaties hebben een in hoofdzaak gesubsidieerde werking, maar werken vaak met middelen van verschillende overheidsniveaus.
- Een aantal aanvullende functies - educatie, ondersteuning, reflectie - halen weinig inkomsten uit de markt en worden hoofdzakelijk op Vlaams niveau ondersteund. Ze staan dan ook meestal rechts bovenaan de grafiek.

3. Uitgaven van Kunstendecreetstructuren

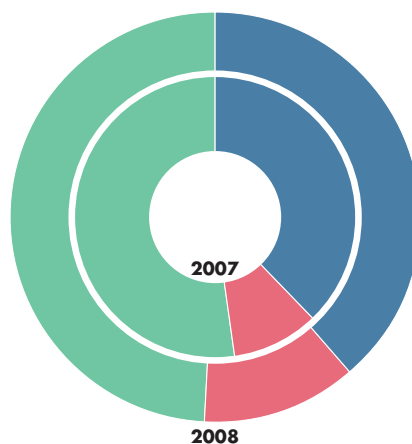
Wat volgt gaat niet meer over de inkomsten, maar over de uitgaven van de organisaties die ondersteund worden via het Kunstendecreet. Daarbij zijn we om te beginnen geïnteresseerd in het aandeel van de uitgaven dat naar tewerkstelling gaat. Daarbinnen zoomen we vervolgens in op verschillende personeelstypes: artistieke medewerkers, publiekswerking, administratie, techniek, onderhoud en logistiek.

HET AANDEEL VAN LONEN BINNEN DE TOTALE UITGAVEN

Grafiek 6 geeft een algemeen beeld van de totale uitgaven van alle Kunstendecreetorganisaties samen. Hij geeft weer hoe tewerkstelling zich verhoudt tot andere uitgaven van organisaties. Daarbij hebben we ook oog voor het feit dat niet alle medewerkers in dienstverband werkzaam zijn. Sommigen leveren hun diensten op zelfstandige basis, rekenen af via honoraria, incasseren vrijwilligersvergoedingen of werken via de kleine vergoedingsregeling voor kunstenaars, er zijn betalingen via uitzendkantoren of sociale bureaus voor kunstenaars (SBK's), stagiairs, derde betalers, bruggpensioenen en andere. Al deze andere vergoedingen voor geleverde diensten vatten we samen onder de noemer 'andere vergoedingen'. Alle andere uitgaven die niet aan lonen of dergelijke diensten gerelateerd zijn, komen terecht in een restcategorie ('alle andere kosten').

We geven de waarden voor alle onderzochte organisaties samen, en maken daarbij een onderscheid tussen 2007 en 2008.

Grafiek 6: Aandeel lonen en andere vergoedingen in totale kosten

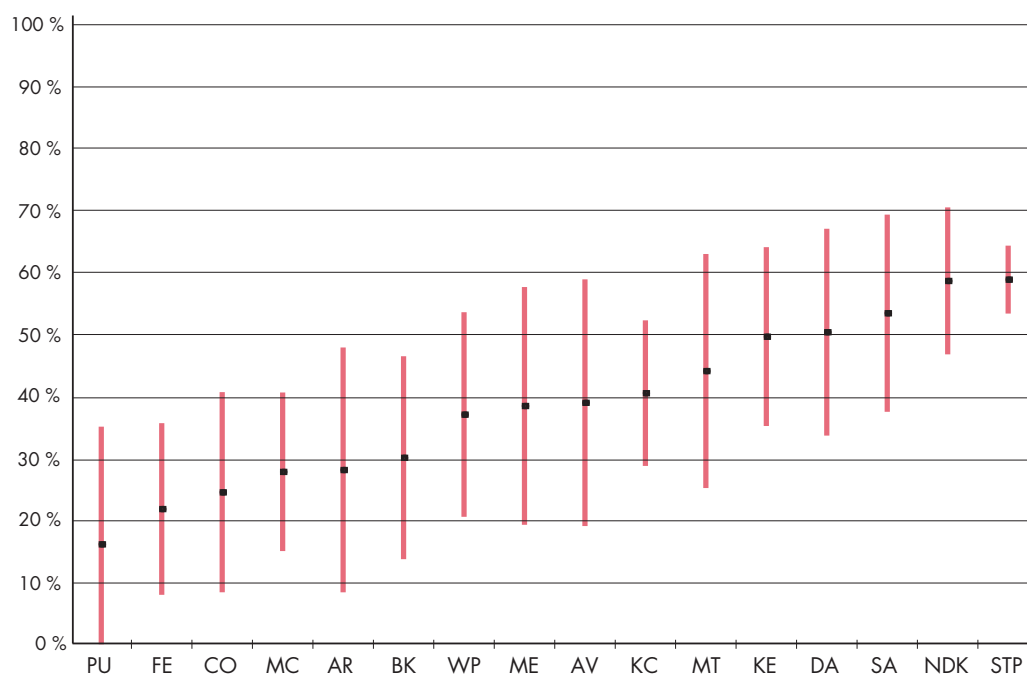
	2007		2008	
alle bezoldigingen	86.168.572,49 €	38%	88.886.790,09 €	39%
andere vergoedingen	22.092.205,90 €	10%	27.693.588,56 €	12%
alle andere kosten	118.267.256,64 €	52%	112.685.741,95 €	49%

Zowel in 2007 als in 2008 gaat gemiddeld een kleine 40% van de totale uitgaven van Kunstendecreetorganisaties naar bezoldigingen. Het gaat om 86 respectievelijk 89 miljoen euro: een bedrag dat zowel in relatieve als absolute termen vergelijkbaar is met de inkomsten die de organisaties verwerven uit hun structurele subsidies. **Voor elke euro Kunstendecreetsubsidie gaat er dus tegelijk een euro naar lonen van personeel in dienstverband.** Daarbij komen nog die andere vergoedingen voor administratieve, artistieke en andere medewerkers. De andere vergoedingen trekken de gemiddelde uitgaven aan tewerkstelling op naar ongeveer 50% van de totale uitgaven.

De andere vergoedingen zijn samen goed voor 10% in 2007 en 12% in 2008. In absolute cijfers is de stijging spectaculair. We zien op korte termijn een relatief sterke toename van vergoedingen voor medewerkers buiten dienstverband, een stijging die vooral toe te schrijven is aan een toenemende tewerkstelling via interimkantoren en SBK's. Dat kan een indicatie zijn van een toenemende verfreelancing in de artistieke praktijk, die bijvoorbeeld ook in de publicatie *Metamorfose in podiumland*. *Een veldanalyse* (VTi, 2007) voor de podiumkunsten werd gesignaleerd. Grafiek 6 suggereert dat dit niet ten koste gaat van de tewerkstelling in dienstverband, want ook hier zien we een kleine toename - waarbij we tevens vaststellen dat de loonkost sterker stijgt dan de indexering in dezelfde periode. Dat zijn interessante cijfers, maar voorlopig spreken we over een gegevensreeks van amper twee jaar, wat bij conclusies in verband met trendbreuken toch noopt tot prudentie.

Grafiek 7 onderneemt vervolgens een nieuwe poging om niet alleen verschillen *tussen* maar ook *binnen* decreetcategorieën te laten zien. Voor elk van de categorieën in het decreet geeft hij het aandeel weer van de loonkost binnen de totale kostenstructuur. Voor elke categorie geeft het bolletje midden op de lijn het gemiddelde percentage weer. De lijnen geven dan weer de verschillen *binnen* de categorieën aan. Het bolletje staat midden op een lijn, waarvan de uitersten de standaarddeviatie weergeven (de gemiddelde afwijking aan van het gemiddelde). Is de lijn langer, dan zal het gemiddelde minder representatief zijn voor de categorie in kwestie, want er zijn veel gevallen die van dat gemiddelde afwijken.

Grafiek 7: het aandeel van de loonkost bij Kunstendecreetcategorieën

Om te beginnen zien we opmerkelijke verschillen tussen de decreetale categorieën. Het gemiddelde aandeel van de loonkost binnen de totale uitgaven loopt sterk uiteen. Bij de theaterstructuren en de steunpunten is dat bijna 60%, bij festivals iets meer dan 20%. Bij organisaties met een sterk uitgebouwde publieksfunctie ligt het aandeel van de loonkosten relatief laag. Zij zullen natuurlijk kunstenaars eerder indirect vergoeden, bijvoorbeeld via het betalen van uitkoopsommen, die niet binnen de lonen of andere vergoedingen terug te vinden zijn. Bij de podiumkunstenproducenten - Nederlandstalige dramatische kunst, dans, muziektheater maar ook de sociaal-artistieke en kunsteducatieve organisaties gaat meer de helft van hun middelen naar lonen. Naarmate productie belangrijker wordt binnen het

geheel van de activiteiten, staan zij eerder rechts op de grafiek. Een uitzondering zijn de muziektheaters en -ensembles, met een gemiddelde loonkost van minder dan 50%. Daarbij hoort een *caveat*: op deze grafiek zijn enkel de lonen, en niet de andere vergoedingen weergegeven. Bij muziekensembles en muziektheatergezelschappen zijn er soms grote verschillen in de manier waarop kunstenaars betaald worden, zelfstandig of in dienstverband, en dat verklaart waarom de gemiddelde loonkost hier relatief laag is, en de afwijking ten opzichte van het gemiddelde groot.

Het blijkt opnieuw dat we moeten uitkijken met gemiddelden per categorie. In nogal wat gevallen is de rode lijn immers vrij lang, wat aangeeft dat er zo'n categorie diversiteit herbergt. De lijn is zeer kort bij de kunstesteunpunten en relatief kort bij kunstencentra en theaters. Dat betekent dat deze structuren een gelijksoortige verhouding hebben tussen personeelskost en andere uitgaven. Grote verschillen zijn er dan weer bij muziekensembles, dansgezelschappen, architectuurorganisaties, audiovisuele organisaties... Dat heeft niet alleen te maken met de diverse functies die deze organisaties opnemen, maar ook met de verschillende manier waarop organisaties hun mensen betalen. Reden om straks weer in te zoomen op de specifieke positie van alle structuren, maar eerst kijken we naar het aandeel van de verschillende personeelstypes binnen de tewerkstelling van Kunstendecreetstructuren.

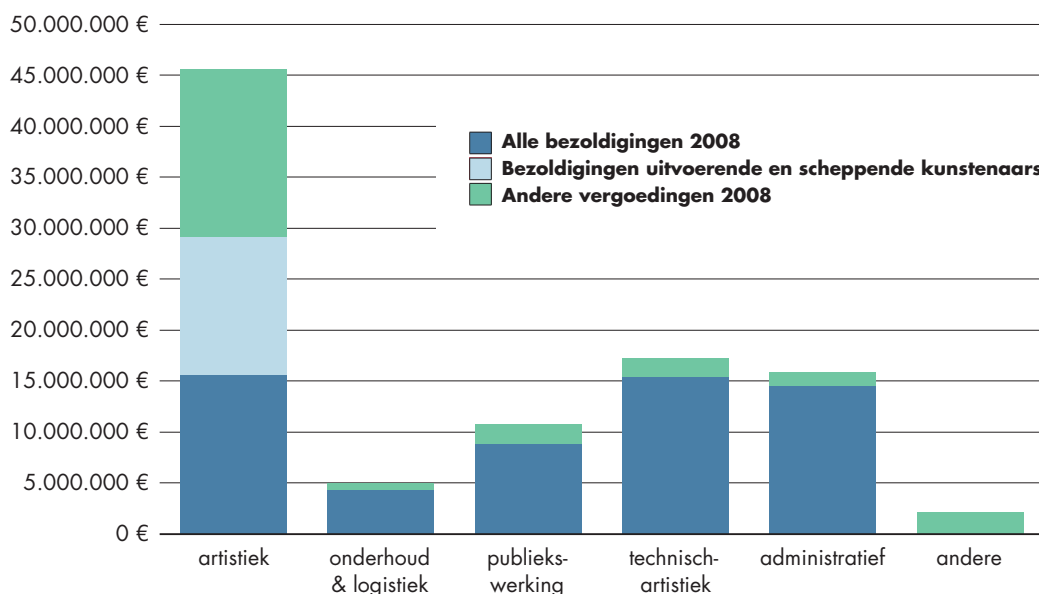
ARTISTIEKE LONEN EN VERGOEDINGEN

De beschikbare gegevens maken het mogelijk om, wat de lonen en andere vergoedingen betreft, een onderscheid te maken tussen betalingen aan diverse types van medewerkers. Wat dat betreft zijn de afrekeningsdossiers vrij gedetailleerd. Gebaseerd op de CAO Podiumkunsten, gebruikte de IVA Kunsten en Erfgoed tot en met 2008 voor alle organisaties in het Kunstendecreet een functieclassificatie met 26 categorieën, die geclusterd worden in 6 groepen:

- Artistiek: niet enkel (uitvoerende of scheppende) kunstenaars, maar ook artistiek leiders, dramaturgen, ontwerpers, programmatoren, regisseurs/choreografen en hun assistenten.
- Onderhoud en logistiek: chauffeurs, conciërges, gebouwbeheerders, schoonmaakpersoneel...
- Publiekswerking: dramadocenten, publieksmedewerkers, pers- en promotie, onthaalpersoneel, portiers en bewakers...
- Technisch-artistiek: grimeurs, kapper, ateliermedewerkers, theatertechnici, rekvisiteurs...
- Administratief: zakelijk leiders, ondersteunende diensten,...
- Andere: niet gespecificeerde of gedetailleerde 'andere vergoedingen'.

Grafiek 8 geeft weer welk bedrag de onderzochte organisaties in 2008 spendeerden aan medewerkers binnen deze verschillende personeelstypes. Voor elk van die types wordt bovendien het onderscheid gemaakt tussen bezoldigingen (in dienstverband, met kort- of langlopende contracten) en de andere vergoedingen. Voor wat de artistieke functies betreft maken we een extra distinctie, namelijk tussen enerzijds scheppende/uitvoerende kunstenaars en anderzijds de andere artistieke functies die de functieclassificatie onderscheidt. (We geven de cijfers enkel voor 2008, omdat de gegevens voor dit jaar voor meer organisaties compleet zijn.)

Grafiek 8: verdeling van lonen en andere vergoedingen over verschillende personeelstypes

	Artistiek	Onderhoud & Logistiek	Publiekswerking	Technisch-artistiek	Administratief	Andere
Alle bezoldigingen 2008	15.598.676,55 €	4.316.694,00 €	8.830.111,09 €	15.382.250,34 €	14.467.759,48 €	
Bezoldigingen uitvoerende en scheppende kunstenaars	13.469.572,14 €					
Andere vergoedingen 2008	16.521.522,96 €	643.036,27 €	1.982.896,15 €	1.880.279,15 €	1.402.989,42 €	2.130.626,53 €

Artistieke loonkosten wegen duidelijk het meest door binnen wat structuren in het totaal uitgeven aan lonen en andere vergoedingen. De grafiek laat wel zien dat artistieke uitgaven relatief vaak gebeuren via dergelijke 'andere vergoedingen' (dus buiten dienstverband, maar middels honoraria, SBK's, kleine vergoedingsregeling en dergelijke meer).

Voor de artistieke lonen is het mogelijk om een onderscheid te maken tussen enerzijds scheppende en uitvoerende kunstenaars en andere artistieke medewerkers, zoals artistiek leiders, programmatoren, dramaturgen.... Die verhouding blijkt binnen de artistieke lonen ongeveer 50/50 te zijn. Binnen de andere artistieke vergoedingen (buiten dienstverband) is dit onderscheid tussen kunstenaars en andere artistieke medewerkers niet te maken. Met de huidige manier van rapporteren is het (nog) niet mogelijk om loepzuiver in kaart te brengen welke uitgaven rechtstreeks naar kunstenaars gaan.

Grafiek 8 geeft de verhoudingen tussen de verschillende personeelstypes weer, maar laat uiteraard niet toe om een norm te distilleren over welke verhoudingen tussen de verschillende personeelstypes ook nodig en wenselijk zijn. Hoe de ideale verhouding tussen artistieke en andere lonen eruit ziet, is uiteraard niet in algemene termen te bepalen en moet gerelateerd worden aan een goede kennis over de functie en kerntaken van artistieke organisaties die - zoals hierboven al uitvoerig bleek - zeer diverse functies op zich nemen en zeer diverse relaties houden tot (lokale) publieke lichamen en tot de markt.

UITGAVEN VAN ORGANISATIES AAN (ARTISTIEKE) LONEN EN VERGOEDINGEN

In wat volgt koppelen we de verhoudingen tussen de verschillende personeelstypes aan de decretale categorieën en de functie van organisaties. Grafiek 9 is volgens hetzelfde principe opgebouwd als de grafieken 4 en 5. Elke organisatie wordt gerepresenteerd door een bol met de grootte van de totale uitgaven. De kleur is gebaseerd op de decretale categorie waaronder de organisatie ressorteert.

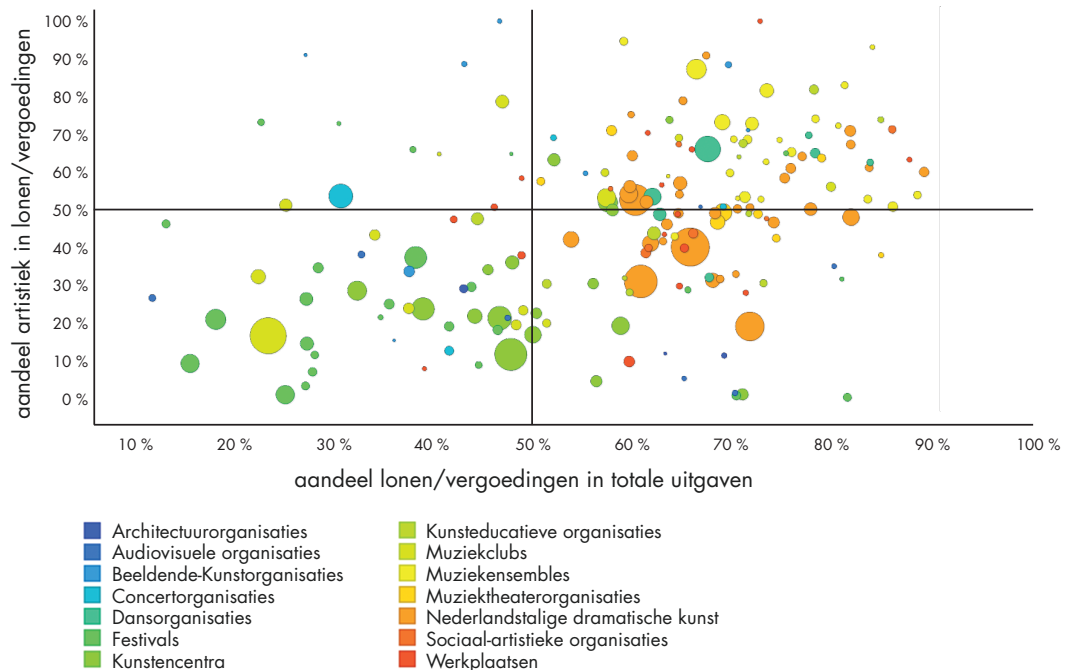
Elke structuur krijgt opnieuw een unieke plek op de grafiek, naargelang van twee parameters:

- De horizontale as geeft voor elke structuur het aandeel van de lonen en vergoedingen weer binnen het totaal van de uitgaven. Organisaties links hebben een kleiner aandeel van personeelsgerelateerde kosten. De andere uitgaven wegen meer door binnen de totale uitgaven. Rechts nemen de loonkosten een grotere hap uit het budget.

- De verticale as gaat over het aandeel van het artistieke binnen het totaal van lonen en vergoedingen. Organisaties die bovenaan de grafiek staan, hebben meer artistieke medewerkers binnen de personeelsploeg. Structuren onderaan hebben vooral niet-artistiek personeel.

Let wel: we maken de som van de loonkosten én andere manieren om medewerkers te vergoeden. Dus hierbinnen maken we niet het onderscheid tussen vergoedingen via enerzijds freelance werk en anderzijds dienstverband.

Grafiek 9: verdeling organisaties naargelang van (artistieke) lonen en vergoedingen

Op deze grafiek zijn slechts 192 organisaties opgenomen, omdat niet van alle organisaties de cijfers over tewerkstelling met evenveel detail beschikbaar zijn. Rechtsboven bevinden zich de organisaties met zwaardere personeelskosten, waarbij vooral de artistieke tewerkstelling doorweegt. Linksonder vinden we structuren waar de kost van lonen en vergoedingen laag is, en waar de tewerkstelling bovendien in minderheid artistiek is. Linksonder weegt de tewerkstellingskost minder door, en er werkt vooral artistiek personeel. Rechtsonder bevinden zich de structuren waar de loonkost zwaar doorweegt binnen de totale uitgaven - daarbij zijn de artistieke lonen in de minderheid.

Opvallend is opnieuw de diversiteit binnen een aantal decretale categorieën, zoals de werkplaatsen en de audiovisuele organisaties. Die structuren zijn verspreid over de verschillende kwadranten. Anderzijds zijn er ook een aantal categorieën - zoals opnieuw de dansstructuren en de muziekensembles - met een relatieve homogeniteit. Het beeld middels decretale categorieën lijkt minder diffuus dan dat over de inkomsten van organisaties. De link met de functionele benadering is echter opnieuw evident. Algemeen zien we dat organisaties met een receptieve functie (muziekclubs, kunstencentra, festivals) hoofdzakelijk aan de linkerhelft van de grafiek te situeren zijn (relatief laag aandeel van personeel en andere vergoedingen), maar dat je daarbinnen een onderscheid kunt maken tussen structuren die al dan niet door kunstenaars - of ten minste: *as such* ingeschreven personeel - gerund worden. Organisaties met een producerendewerking bevinden zich aan de rechterkant van de grafiek.

Theaterhuizen bevinden zich meestal rechts, wat erop duidt dat de loonkosten sterker doorwegen binnen de totale uitgaven. Maar op de verticale as bestrijken zij een zeker spectrum: het aandeel van de artistieke binnen de totale lonen en uitgaven kan tussen theaters sterk verschillen. Onderaan de grafiek vinden we om die reden organisaties als de stadstheaters, BRONKS en HETPALEIS. Dat zijn niet toevallig organisaties die een infrastructuur met een programmering en een publiekswerking hebben. Het is een extra reden om met die functies rekening te houden in discussies over overhead en artistieke kosten. Voor dergelijke structuren behoren immers niet alleen het artistieke, maar ook het exploiteren van de infrastructuur en de ontwikkeling van cultuurparticipatie en het gesprek met diverse gemeenschappen integraal deel uit van de kerntaken waarvoor zij - niet zelden door verschillende overheidsniveaus - gesubsidieerd zijn.

4. Aanbevelingen

Een primeur aan de bovenstaande analyse is dat voor het eerst op systematische wijze een exhaustieve reeks kerncijfers over financiën en tewerkstelling binnen het Kunstendecreet onderzoeksmatig ontsloten wordt, en dat voor de verschillende sectoren.

1. *Economische blik op het Kunstendecreet*

Dergelijke cijfers geven een algemeen beeld van het Kunstendecreet als een sterke katalysator van economische activiteit.

- De *directe economische impact* van de Kunstendecreetsubsidies in hun geheel is groot. Voor de twee onderzochte jaren 2007-2008 staat er tegenover een structurele subsidie van 86 tot 89 miljoen euro een totale opbrengst van 220 tot 229 miljoen euro. De structurele subsidie werkt als een hefboom: in beide onderzochte seizoenen staat er tegenover elke euro Kunstendecreetsubsidie een halve euro aan andere subsidies en een euro aan andere opbrengsten. De Vlaamse subsidie trekt enerzijds andere overheden over de streep om ook de werking van organisaties te subsidiëren (20% van de inkomsten). Daarnaast zijn er heel wat extra inkomsten uit de economische bedrijvigheid van deze organisaties (40% van de inkomsten).
- De subsidies genereren ook tewerkstelling. Het totaal van de structurele subsidies ligt een stuk lager dan wat de organisaties samen uitgeven aan bezoldigingen en andere vergoedingen aan kunstenaars e.a.

Dergelijke gegevens zijn leerrijk en bruikbaar. Ze faciliteren de discussies over de kunsten in een bredere Vlaamse beleidsmatige context, omdat reflecties over ondernemerschap en innovatie in de kunsten gevoed worden, waardoor de link met discussies over het versterken van de creatieve industrie in Vlaanderen en de doelstellingen van Vlaanderen in Actie beter gemaakt kan worden.

2. *Aandacht voor de specificiteit van structuren*

De algemene cijfers frapperen. Tegelijk laat de analyse zowel voor inkomsten als voor de uitgaven zien dat het nodig is om aandacht te hebben voor de specificiteit van de werking van diverse structuren die onder het decreet vallen. Tussen de organisaties zijn er soms grote verschillen als het aankomt op het genereren van eigen inkomsten (uit andere subsidiebronnen of uit de markt). Ook aspecten van tewerkstelling kunnen sterk verschillen naargelang van de arbeidsintensiviteit van de werkvorm of de functies en de missie van organisaties. In het huidige discours over alternatieve financiering wordt die diversiteit niet altijd (h)erkend. Deze analyse is een pleidooi om er oog voor te hebben. Zo is het nodig dat bepalingen met betrekking tot het percentage eigen inkomsten, of het percentage van de uitgaven dat naar (prestaties van) kunstenaars moet gaan, gebaseerd is op een goede kennis van de werking van die organisaties en met respect voor hun functies en kerntaken. Met name in de vorige grote subsidiëronde was dat niet altijd het geval. In de laatste rechte lijn naar de beslissingen werden bijvoorbeeld nieuwe criteria voor de stadstheaters toegevoegd vanuit een oprechte bezorgdheid om de positie van individuele kunstenaars, maar met te weinig kennis van zaken over de werking van deze structuren.

Discussies over alternatieve financiering of overhead zijn nauwelijks gediend bij een veralgemene aanpak, maar vragen om een genuanceerde benadering die niet alleen rekening houdt met de verschillende functies en opdrachten van organisaties, maar die ook de koppeling maakt tussen deze functies en diverse beleidsdoelstellingen: de ontwikkeling van de kunsten, garanties voor diversiteit in het landschap, een professionele werking van organisaties, participatie, educatie, welzijn...

3. *Voordelen van een functionele benadering*

Meer dan de gangbare decretale categorieën zijn de functies en kerntaken van organisaties een geschikte basis om dergelijke normen te ontwikkelen en te koppelen aan beleidsdoelstellingen. Klassieke verschillen tussen sectoren blijven natuurlijk belangrijk. In beeldende kunst zijn grondstoffen cruciaal terwijl de verschillende podiumsectoren getekend worden door een hoge loonkost. Binnen de podiumkunsten zien we dat dans- en theatergezelschappen vaak een andere inkomstenstructuur hebben (meer niet-gesubsidieerde opbrengsten bij dans, meer inkomsten van diverse overheidsniveaus bij theater). Maar ook sectoroverschrijdende parallellen springen in het oog.

Deze veldanalyse maakt het voor het eerst mogelijk om op een systematische manier vergelijkingen te maken tussen verschillende subdisciplines binnen het door het Kunstendecreet gesubsidieerde veld. Zo komen bijvoorbeeld parallellen tussen de inkomstenstructuur van dansgezelschappen en muziekensembles in het vizier. Beide types spreken naast het Vlaamse niveau nauwelijks andere subsidiëren-

de overheden aan, tegelijk hebben zij een groot aandeel aan andere opbrengsten uit uitkoopsommen en coproductiebijdragen. En ook tussen festivals en kunstencentra springen parallellen in het oog. Net als de andere structuren die hoofdzakelijk presenteren zijn zij vaak het instrument van diverse publieke partners. Tegelijk blijkt dat net deze decreetcategorieën getekend worden door een grote onderlinge diversiteit. De inkomsten en uitgaven van festivals, kunstencentra en werkplaatsen wijken gemiddeld af van die van producenten, maar zijn onderling erg verschillend.

Wie op zoek gaat naar een typering van organisaties voor wat betreft financiële en terwerkstellingsgegevens, ziet dat het perspectief van de decretale categorieën grote beperkingen heeft. Een functionele benadering biedt meer aanknopingspunten. Heeft de organisatie een producerende of receptieve werking (of een combinatie van beide)? Exploiteert de organisatie culturele infrastructuur? Heeft de organisatie een structurele internationale werking? Dergelijke vragen moeten aanleiding geven tot een maatgerichte benadering van structuren, want organisaties combineren soms zeer diverse functies en de combinatie is soms zeer specifiek, maar maken het tegelijk mogelijk om beleidslijnen op te enten. Welke functies zijn nodig in een dynamisch kunstenlandschap? Waar liggen de specifieke behoeften van verschillende subdisciplines?

4. Integrale benadering, met oog voor een bredere context

Dat ze verschillende functies uitoefenen, verklaart de diversiteit van inkomstenstructuren van structuren binnen het Kunstendecreet ten dele. Maar niet helemaal. Want een andere in het oog springende conclusie is dat het Kunstendecreet hoegenaamd geen eiland is. Om te beginnen constateren we nogmaals dat het door het Kunstendecreet gecoverde veld niet samenvalt met het kunstenlandschap in zijn geheel. Het hier gepresenteerde materiaal laat zien dat Kunstendecreetspelers zeer diverse relaties onderhouden met de *Umwelt* van het decreet: de markt en diverse andere overheidsniveaus. Zo worden sommige structuren hoofdzakelijk vanuit het Kunstendecreet ondersteund. Andere krijgen subsidies van verschillende overheidsniveaus en daarbij kunnen de verhoudingen zeer sterk verschillen. In sommige gevallen zijn de verhoudingen vrij evenredig verdeeld. Nog andere zijn in de eerste plaats instrumenten van een lokaal of provinciaal beleid, waarbinnen ook een aantal functies binnen het Kunstendecreet ondersteund worden. Uit dergelijke gevallen, die te talrijk zijn om als uitzondering te worden weggezet, blijkt dat de decretale uitdrukking dat organisaties ondersteund worden voor 'het geheel van de werking' duidelijk aan herijking toe is. Dit is zeker een element om mee te nemen in de discussie over de afstemming van het Kunstendecreet en het Decreet Lokaal Cultuurbeleid, en het debat over de interne staatshervorming.

5. Nood aan meer gegevens en verder onderzoek

De hier gepresenteerde gegevens voeden diverse actuele beleidsrelevante discussies, zoals die over interne staatshervorming (culturele bevoegdheden van de provincies) en taakverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus en de afstemming van het Kunstendecreet op het Decreet Lokaal Cultuurbeleid. Welke overheidsniveaus moeten welke functies opnemen of ondersteunen in een dynamisch kunstenlandschap? Of de discussie over alternatieve financiering of de tewerkstelling - al dan niet van kunstenaars.

Goed cijfermateriaal is hiervoor cruciaal. Daarbij merken wij nogmaals op dat deze eerste analyse op basis van de cijfers van kwarts.be geen eindresultaat is, maar een eerste etappe in een breder proces en een langer traject.

Naarmate de gegevensverwerking bij de IVA Kunsten en Erfgoed wordt verfijnd, kunnen extra aspecten van de werking van Kunstendecreetorganisaties onderzocht worden. De kunstesteunpunten willen hier alvast samen met de IVA aan werken. Dankzij het nieuwe sjabloon kunnen vanaf 2009 ook de activiteiten van organisaties geteld worden, wat de reflectie over een functionele benadering van het artistieke landschap zal verfijnen. Ook op andere vlakken liggen nog mogelijke verfijningen.

We herhalen dat begin 2011 alvast sectorspecifieke elementen worden geanalyseerd door de steunpunten.

Op langere termijn is het nodig om koppelingen te bekijken met andere gegevensbronnen, zoals de activiteiten in de *Uit!* databank (Cultuurnet Vlaanderen) of tewerkstellingsgegevens via RSZ. Dat zal nodig zijn om ons beeld van het kunstenlandschap - in zijn volle breedte, dus breder dan enkel het Kunstendecreet - te completeren.

met steun van De Vlaamse overheid

